

K obšírnému posudku Jiřího Kejře, který se v minulém svazku Právněhistorických studií zevrubně zamýšlí nad mou studií o husitských sněmech, cítím povinnost vyjádřit své stanovisko aspoň několika slovy, k nimž mi redakci tohoto sborníku byla dána příležitost. Pokusím se odpovědět stručně na některé z výtek a výhrad Kejřových, a to podle jeho osnovy a uspořádání. Kejř svůj článek dělí v podstatě na tři myšlenkové celky, a to: k problematice správních dějin vůbec, k otázce vlastního zaměření a metody mé práce a konečně k některým konkrétním výsledkům, k nimž jsem dospěl.

Pokud jde o problém správních dějin, charakterisuje je Kejř jako „historický průzkum úřadů správních, jejich organizace, pravomocí a skutečné činnosti v životě společnosti“, při čemž chápe orgány správní jen v užším smyslu toho slova a vylučuje z nich — pokud jsem to dobře pochopil — bez větších výjimek valnou část orgánů veřejné moci, jako jsou orgány a úřady zákonodárné, finanční, soudní aj. Ovšem takovouto cestou by se dospělo k tomu, že by se od sebe oddělily instituce, které jsou spolu úzce a těsně spjaty, které vycházejí ze společného základu moci a práva určitého jedince nebo instituce a stavěly by se tak vlastně do protikladu. Důsledek takového postupu by byl asi takový, že instituce a úřady mající mnoho základních rysů společných by tak byly navzájem izolovány a mohly by se tímto způsobem dostat až k násilně působícím a chybným spojením se zařízeními jim formálně a vnějškově blízkými, duchem však a prostředím, které je formovalo, až bytostně odlišnými.

Tak by se mohlo stát, že historik pro své účely a cíle by se mohl zabývat jen určitými orgány veřejné moci, právní historik pak naopak všemi veřejnoprávními institucemi. Takové hledisko by však zcela pochopitelně vedlo na jedné straně k likvidaci správních dějin jako samostatného oboru historických věd — třeba připomenout, že jejich místo v souboru historických věd není u nás ostatně ještě podrobněji vytyčeno — na druhé straně k podstatnému rozšíření zájmů i povinností právní historie samé. Ta by pak byla povinna řešit i otázky, které se jí dotýkají jenom okrajově.¹

To, co bylo dosud řečeno, nemá však znamenat, že již sama existence oboru správních dějin opravňuje tyto k tomu, aby převzaly probádání a prozkoumání dějin veřejného práva od právní historie. Naopak; má tím být naznačeno jenom tolik, že právní a správní historie, každá z jiného hlediska se může a musí zabývat institucemi a zařízeními práva ústavního a správního (v užším slova smyslu), ať spočívají na kterémkoliv právním podkladu.

Již z toho, že se oba tyto obory mohou zabývat stejným předmětem, i když

¹ V této souvislosti třeba připomenout důležitou práci J. Kejře samého, Právní život v husitské Kutné Hoře (Praha 1958), která ovšem neřeší jen otázky právně historického charakteru, ba ani v nich nemá jednoznačné těžiště. Myslím také, že autorova argumentace v předmluvě, kde se snaží prokázat, že všechny ostatní kapitoly práce — mimo chodem svým rozsahem daleko větší než vlastní právněhistorická stať a i obecnou důsažností ji zřejmě převyšující — jsou jen nutným předpokladem k porozumění vlastní kapitole o majetkových právech, čtenáře nemůže přesvědčit.

z různých aspektů, je zřejmé, že předpokládám naprostou nutnost úzké spolupráce obou disciplín, kdy jedna musí vycházet z druhé, kdy jedna musí druhou doplňovat. Aby bylo jasno, co chci říci: správní dějiny se mají věnovat především historické stránce všech institucí správy v širším slova smyslu (tedy i orgánů zákonodárných, finančních aj.), právní dějiny pak postavení těchto zařízení v právním životě společnosti. Nemyslím proto, že zkoumají-li se správní instituce z historického hlediska skutečně všestranně, se ztrácí „z výkladu vlastní povaha, účel a smysl zkoumaných orgánů veřejné správy“. Spíš opak může být pravdou; že totiž tyto orgány správy při právnickém rozboru se někdy mohou odtrhnout od historického pozadí té které doby. To ovšem opět nemá znamenat, že by správně historický rozbor té které instituce nemohl udělat též právní historik se smyslem a znalostmi dějin politických, hospodářských aj., ale rovněž i historik, jak právníci říkají „obecný“, nebo přímo specialista v oboru správních dějin, bude-li přihlížet též k právním normám a obsahu těch institucí, jak požaduje — zcela samozřejmě — Kejř.

Je mi jasné, že těchto několik vět — o nichž si nejsem zcela jist, zda přesně vystihují to, co jsem měl na mysli — nemohlo podat víc, než jen pouhý náznak mých názorů. Také není možno aplikovat je v plnější míře na mou studii o husitských sněmech, která nechtěla ani naznačit, tím méně pak podat celou problematiku husitských sněmů jako instituce husitské správy zemské v Čechách, jak ukáží ještě dále. A tím přecházím — pokoušeje se ve všem opět o co největší stručnost — k druhému oddílu Kejřovy kritiky, který se týká konkrétně metody zpracování a vymezení tématu mé studie.

Úvodem je tu potřeba říci, že výtky týkající se vymezení rozsahu chronologického, teritoriálního i věcného,² jakkoliv mají nemalou závažnost, nelze v tom měřítku přijmout, a to především z toho důvodu, že uvedená studie si nekladla za cíl komplexní zhodnocení husitských sněmů jako celku, nýbrž uložila si za úkol pouze malou část tohoto složitého problému. Takové souborné řešení nebylo by prakticky ani proveditelné v článku takového nebo podobného rozsahu. V úvodu článku — i když snad ne s patřičným zdůrazněním — je tento úmysl formulován dosti zřetelně (viz str. 74, pozn. 11, str. 75 aj.); nutno však přiznat, že v titulu se toto omezení neobjevuje, což zřejmě působí na první pohled mylícím dojmem. A z tohoto omezení a zúžení tématu vyplývají i další omezení, jako je právě pominutí sněmů táborských a sirotčích, sněmů moravských i synod kněžských, protože jejich písemná pozůstalost je do značné míry jiného charakteru než pozůstalost sněmů a jednání zemských, která projevuje užší souvislost a vztah mezi sebou navzájem. Studie si uložila za cíl uspořádat a zhodnotit především písemnou pozůstalost sněmů a jednání podobojí zemských českých (především po stránce věcné, zatím co podrobný rozbor diplomatický by si vyžadoval sledovat opět širší souvislosti). Proto jsou poznámky k širším otázkám pocho-pitelně jen jednostranné, neboť vyplývají především z tohoto přístupu k celé problematice.

Tím se také stalo, že byla do značné míry pominuta skutečná náplň sněmovních jednání — jak správně vytýká Kejř — stalo se to však vědomě a s úmyslem. Takto by bylo možno postupovat dál; stačí však opět podotknout, že při dějinách husitských sněmů se bude musit vycházet z konkrétní politické situace i sledovat jiné otázky, z nichž ty nejdůležitější Kejř nadhazuje. Avšak při sledování jednoho aspektu této široké otázky to není možné, i když nutno uznat, že plynu-

² To platí i o příslušných místech recenze J. Macka v ČČH V. (1957), str. 566n.

lost výkladu a jeho rovnováha takovou nerovnoměrností zjevně utrpěla. Chtěl bych na tomto místě znovu zdůraznit, že mi nejde o to paušalisovat podnětné a závažné myšlenky Kejřovy, nýbrž o to, ukázat, co mne vedlo k mým omezením, i když, jak se ukazuje, ne příliš šťastným.

A konečně pokud jde o některé konkrétní připomínky, z nichž nejzávažnější se týkají prvního čáslavského sněmu z června 1421. Jde především o osobu France z Rožmitálu, jednoho ze zvolených správců zemských, jež jsem považoval za zástupce zemanů nebo panošů, jež však Kejř se značnou pravděpodobností považuje za zástupce Kutné Hory. Ovšem s plnou jistotou tomu přisvědčit nemohu, a to z toho důvodu, že všichni zástupci městští mají v obou zachovaných verzích uveden i název města, jež reprezentují, jen Franc nikoliv. Pochybnost může též vzbudit uvedení zástupce kutnohorského před zástupci měst Žatce a Hradce Králové, kterážto obě města byla již dlouhou dobu základními pilíři husitské moci v severozápadních a severovýchodních Čechách, i když Kejř ve své výše citované monografii prokázal, jak se Kutná Hora zařadila — po vzdání se Pražanům — okamžitě na přední místo v husitském táboře.

Lze-li tedy bez výhrad přijmout za prokázané, že Franc z Rožmitálu byl měšťanem kutnohorským, možno o tom, koho zastupoval, mít jisté pochyby, i když názor Kejřův se zdá být pravdě nejpodobnější. Totéž možno říci i o zástupci kouřimském.

Pokud jde o Kejřovy výhrady k poznámkám, jež jsem učinil o obcích, mohu podotknout, že to, co jsem na uvedeném místě jen naznačil a co vzbudilo Kejřův nesouhlas, budu snad moci rozvést někdy později šíře.

Závěrem bych chtěl opět zdůraznit, že v těchto několika odstavcích mi nešlo o to, abych omlouval svou práci, nýbrž jenom o stručné zdůvodnění svého přístupu k uvedenému tématu. Mohu snad uzavřít tím, že i mně leží na srdci co nejvšestrannější osvětlení naší minulosti a v tom především i doby husitské a že jen tomuto cíli jsem chtěl svým článkem o sněmech přispět.

Ivan Hlaváček